

A világítótorony őre avagy kulcsok nemlétező lakathoz

„ÉN! ÉN! ÉN! ÉN!”

Gombrowicz

„HALÁSZHÁLÓ, AMELY HOSSZAN HÚZÓDIK SZERENCSE, HA NEM HÚZÓDIK KELLEMETLENSÉG.”

Olyan lassan húzódott, hogy kínomban és eszeveszett félelemben — mintha valamilyen módon én is bele lettem volna keveredve, ugyanakkor kívülről is figyeltem magam s megdöbbenett, hogy mennyire vacogok, reszketek! — elfordítottam a fejem s akkor megláttam gyermekkorom a tengert, *egyszerre* láttam meg, egészen a látóhatárig és *külön-külön* is a háló-szemeket, a fickándozó halakat, a hullámokat, igen, haragoszöld hullámok sokszorozták egymást, nem lehettem túlságosan magas, annak a nagyhasú, fél-szemű, másik szemét vörös kendővel lekötő, kalózképű öregembernek például, aki mellettem tevékenykedett, nagy erőfeszítésekkel rángatva a hálót — miközben kopasz kugligolyó-fején megtört a napsugár s az én sajgó szemembe világított — csupán a hasáig értem s így kínomban öntudatlanul is tanulmányozhattam mocskos tengerésztrikóján az izzadság fehéren kiütkező, egymásra csúszó térképeit és a szakadásokon ki-kiszabaduló, dús, fehéredő mellszőrzetét. Szaga távolról az oroszlankekrecek szagára emlékeztetett és émelyített. Ő is észrevehette, hogy figyelem, mindenesetre pipájával, amelyet csak üresben forgatott ritkuló fogai között — egy fog, hosszú szünet, ismét újabb fog —, nagyot ütött a fejemre, „kotródj!” — ordította és engem valami hihetetlen (de nem külső!) erő kezdett mozgatni a tengerből éppen kibukkanó, aranyló napkorong felé.

Akkor láttam meg először a tornyot.

Vajon akkor láttam-e meg tényleg? Vagy csak *most* képzelem, mindenesetre akkor határoztam el először, hogy egyszer mégiscsak felmegyek abba a toronyba.

Nesz kelt, hátrafordultam. Elfutott mellettünk egy piros melegítő alak. Utána lihegve, vörös arccal egy másik, egy szakadt kék melegítő futott, majd néhányan (öten? hatan?) a bolyból. Akkor vettem észre, hogy én is ott futok a bolyban. Láttam még félszemmel, hogy félszemű, másik szemét piros kendővel lekötő, tar fejű, tengerésztrikós öregember, pipával a fog közt, halászhálót húz ki fele az engedetlen tengerből; a fickándoó halak megvillantak a felkelő nap fényében, pikkelyes hasuk csillogott — mellette egy gyerek vagy gnóm (?) mutogatott felénk, valamit kiáltott is, de nem értettem és különben is elhatároztam, hogy kitörök a bolyból. Minden erőmet összeszedve kibuktam egy széles vállú, fekete klottgatyás fickó háta mögül, kissé megbotránkoztam azon, hogy a haja valami ragacsos, átható halszagot árasztó folyadékkal van bekenve (?), de máris megkerülhettem — az undor is hajtott, csak minél távolabb a bűztől! —, a boly két első futóját is: az egyik hórihorgas, valahonnét szívfájdítóan ismerős, vöröshajú fickó volt, ő viselte egyedül az előírászerű szerelékét: kék nadrág, trikóing, rajta az Adidas cégjelzés, fején fehér napellenzős sapka, a másik valamivel alacsonyabb, fekete melegítő, az erőfeszítéstől már lilult az arca, félő volt, hogy mindjárt elbukik, de nem értem rá még ezzel is foglalkozni, egyre gyorsuló, guruló léptekkel előztem meg őket, a nedves homokon fel-felrebbentek a sirályok s az erős, átható sirályszarzag mindent betöltött, már csak néhány méternyire voltam a szakadt kék melegítőtől, felémfordult, döbbszent arccal meredt rám, mintha kérdezett volna valamit, de erre nem esküszöm meg, nem hallottam semmit a fülemben doboló vér hangja minden más zajt elnyomott, gyorsítottam s elkerültem őt is, az elől futó piros melegítő, szélesvállú, darázsderekú fickó, futását nem lassítva, válla fölül mintha megvetően nézett volna rám, ez, nem is tudom miért, iszonyúan feldühített, már-már egy vonalban futottam vele a reggeli napfényben száradó homokon, amikor fény villant a szemembe, megbotlottam és néhány tétova, ellenőrizhetetlen lépés után, egyensúlyomat végképp elveszítve hasraestem a homokon. Kagyló sebezte tenyerem nyalogatva nézhettem fel, valaki játszik velem, tükörrel világítva a szemembe? a nap játékairól lenne ismételten szó; — nem, még nem szakadtam le végérvényesen a vezető paculáktól, fel tápázkodtam, amikor észrevettem a tornyot.

A többiek lihegve, fújtatva, zihálva futottak el melletttem, de engem már nem izgattott a verseny, mintha a torony ablakában mozgó

árnyéket fedeztem volna fel, el se töprenghettem azon *mit* csinál, már fenn is voltam a hatalmas kövekből épített világítótoronyban s meg se bámulhattam kedvemre a köveken a zöldes-feketés moharajzokat, térképeket, amelyek távolról hatalmas füstfelhők megremevedő, végérvényesen foglyulejtett árnyékaihoz hasonlítottak, máris *belül* kerültem a falakon. Úgy éreztem magam, mintha időtlen idők óta ott lettem volna, mintha mindég is, az idők kezdetétől én lettem volna az az alak, akit talán az előbb láthattam az ablakból kifelé nézelődni s aki — én!! — előírászerűen rakosgatva egymásra a hasábfákat, eltévedt hajóknak üzen, babonákból szökő éjszakákon, amikor olyan sötét van mindenütt, mint a bika szarvában. A torony belseje nem volt túlságosan tágas, katonás rend uralkodott mindenütt; a két egymással szembelevő sarokban minden eshetőségre készen hatalmas hasábfák voltak felhalmozva; a kis, kerek, keletre néző ablak alatt gyalulatlan deszkából tákolt, szürke pokróccal letakart asztal terpeszkedett, rajta írószerek, kalamáris, egy csészében tollak, hatalmas fóliánsok és tiszta árkuspapírok, néhány kavics, kagyló és egy hasas, valami rózsaszínű folyadékkal félig tele üvegkancsó. A nyugati ablak alatt, ugyancsak szürke pokróccal letakart vaságy húzódott, az ágy végében mosdó, a mosdótálban, ellenőriztem rögtön, víz csillogott, de amikor le akartam mosni az előbb kagyló sebezte tenyerem, legnagyobb megdöbbenésemre se vérfoltokat, se a sebet nem találtam, tétován fordultam meg, aprólékosan megvizsgáltam a fal mellett álló hatalmas hajóköffert, amely egy mozdíthatatlannak látszó vaspántos hajóládán hevert. A falon egymás mellett szextáns, messzelátó, iránytű és barométer függött, épp meg akartam volna vizsgálni őket, amikor a torony aljából kaparászást hallottam, valaki mintha kiáltott volna valamit, szavait nem értettem, épp le akartam kiáltani neki, a keleti ablakhoz futva, amikor az ajtó fölött megszólalt egy hajóharang, amelyet addig észre sem vettem. Kinéztem. A zsineget csuklyás, meghatározatlan nemű, korú, alakú figura rángatta s egy kosárra mutogatott, amelyiket épp zsinegre erősített. Megszédültem és már nem is csodálkoztam azon, hogy lenn állok a homokon, a málladozó, feketedő mohákkal fedett kövek előtt, összehúzva magamon a reggeli erőtlen szélben csuklyás posztóköpenyemet. Kezemből a kosarat (amelyben a nagyhasú flaska és valami fehér ruhával betakart csomag árválkodott) leeresztve a földre, újból és újból megrángattam a zsineget és amikor végre a csilingelő hangok nyomán — hatására? —

egy másik kötél hullott elém, végén kampóval, felerősítettem rá a kosarat, tétován integettem, noha nem láttam az ablakban senkit, barátságosan integethettem, ahogy mindég is szoktam és megfordulva elindultam a süppedő dűnék felé, ahol az előbb egy öreg, kopasz, félszemű, másik szemét piros kendővel bekötő kalózképű öregember húzogatót kifelé egy óriási hálót; a dobverők is a kezembe kerültek valahogy, nyakamban időtlen idők óta ott a dob, mit tehettem volna mást, verni kezdve vonultam a dűnéktől nem látszó, távoli házak felé, noha fel sem tudtam fogni *miért* megyek éppen arra, s azt sem miért verem a dobot? De a kezemben már elszabadultak az ütők, riadó, dobolta a fülemben is a vér, a napkorong már teljes terjedelmében kiemelkedett a tengerből, megvilágítván egy frissen ácsolt akasztófát, amely körül zöld egyenruhás katonák sűrögtek-forogtak, mellettük öreg, fehérhajú pap állott egy derékig meztelen, zömök férfi előtt, s egyfolytában beszélt hozzá, de a szél elsodorta a szavait s a szórakozottan, félrehajtott fejjel hallgató férfi valószínűleg semmit sem értett belőlük. Én sem. Önkéntelenül is feléjük fordulva bámulni kezdtem őket s elerőtlenedő kezemből kicsúszva a homokra hullottak a dobverők. Idegesen kaptam utánuk s meglepődve fedezhettem fel, hogy a pap már elfordult az elítélttől, hátrább is léphetett, két-három lépést, katonák nyomultak a helyére, egyikük, durva arcú magas fickó, a derékig meztelen, félrehajtott fejjel figyelő férfi nyakába akasztotta a kötele, meglepően természetesen, begyakoroltnak tűnő, már-már bensőséges mozdulattal. Ekkor lövések csattantak, váratlanul, előzmények nélkül. A katonák mint a homokzsákok dőltek el, mint tekebábúk, ha fergetegként vágódik közéjük a golyó, és én már nem is csodálkoztam azon, hogy derékig lemeztelenítve, nyakamban kötéllal állok közöttük, az öreg paphoz ugrottam, aki reszketve feküdt a földön, „fiam — mondotta — fiam, én azt hiszem, hogy...” és reszelkedve mutatott magára, palástján nagy sötét folt terjengett, de ekkor már csukaszürke egyenruhás katonák fogtak körül, érthetetlen nyelven hadartak valamit, lökdösni kezdtek, egy rangjelzés nélküli magas férfi, ugyanolyan durva arcú, mint az előbbi, aki a nyakamba dobta a kötele s aki (most ellenőrizhettem) ott feküdt kiterülve a homokon és feje körül, a sötétlő vértócsa fölött legyek köröztek — megragadta a még mindig nyakamban lógó zsinórt, valamit fenyegetően sziszegve kérdezett, megrántotta, elviselhetetlen fájdalommat érezve ordítottam fel, de ő ezzel sem törődött, az akasztófa alá

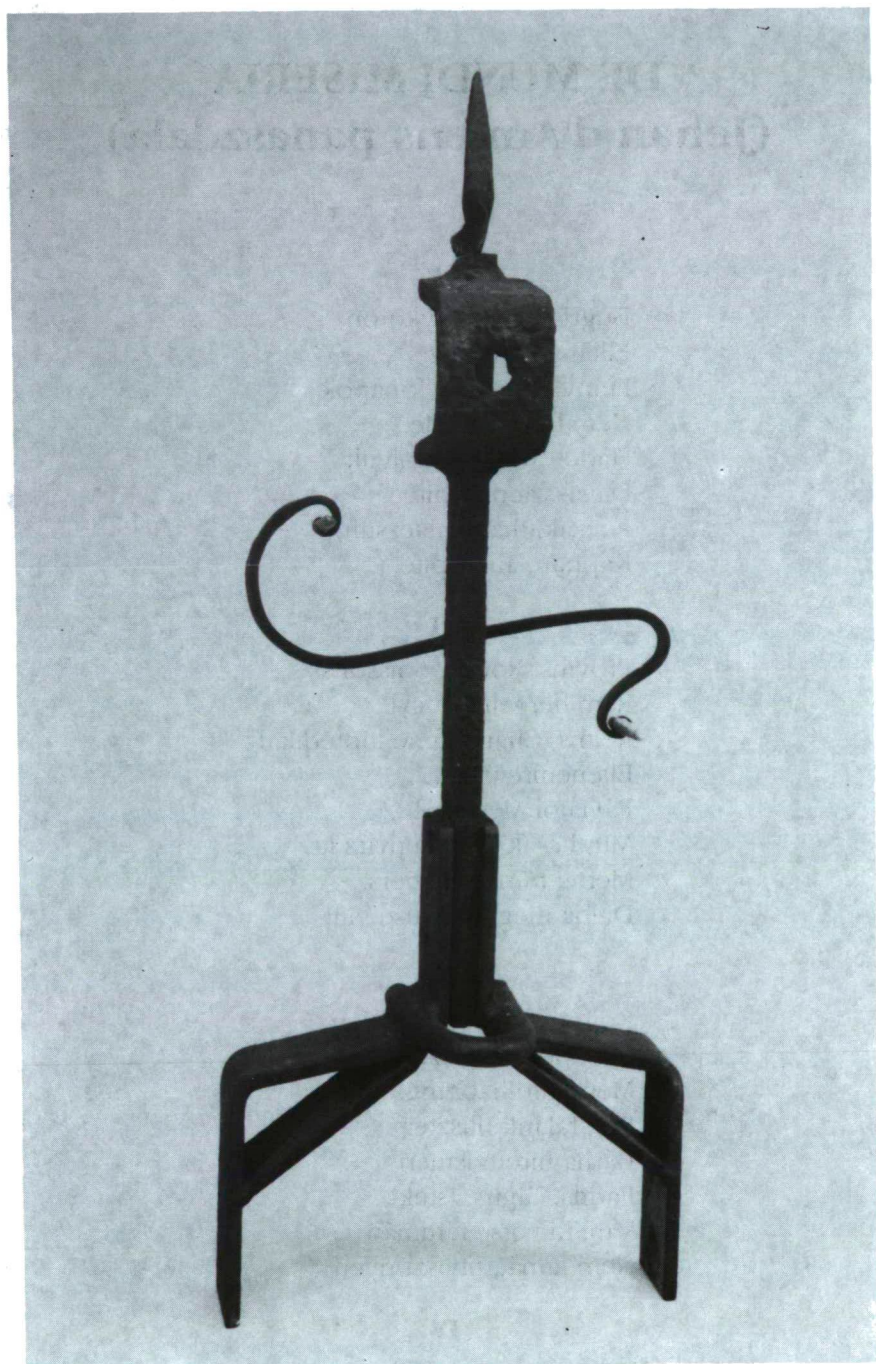
vonszolt, valamit mondott, erős kezek ragadtak meg, nem tudtam már csodálkozni semmin, azon sem, hogy az egyik kistermetű katonára fejbőlövi a behunytt szemmel nyöszörgő papot, mert pisztolylövésével egyidőben — mintha ez a pisztolylövés lett volna a jel! — újra kelepelni kezdtek a fegyverek, először a rangjelzés nélküli alak rogyott lábaimhoz, majd katonái is engedelmesen dőltek melléje, civilek csoportja fogott máris félkörben körül, egy nadrágos, pufajkás, vöröshajú nő lépett elé, mondott valamit, nem értettem, erre mosolygott, nyakamból szakavatott mozdulatokkal szedve le a kötelet, megölelt, hajszálai az arcomat csiklandozták. Én voltam az a nő. Utasítást adtam embereimnek temessék el a papot, elfordultam a félmeztelen, elfehéredő férfitől, s kezemben a kötéllel ideoda lépkedtem a homokon, nézegettem a zöld és a csukaszürke egyenruhás katonákat, embereim közben végeztek a pappal, egymás mellé húzták a tetemeiket s benzinnel öntötték le, majd meggyújtották őket, a füst elzavarta a madarakat s fenyegetően gomolygott fölöttünk, csípte a szemem, majd a torkom is, köhögni kezdtem, kigomboltam, majd levetettem pufajakabátomat, kis tétovázás után vattázott nadrágomból is kibújva, s utolsó ruhadarabjaimtól is megszabadulva, nyakamban géppisztolyommal, botladozva indultam meg a tenger felé. Már felmelegedett a homok is, éreztem hátamban embereim tekintetét, de nem fordultam meg, tudtam szép vagyok és kíváncsi, de azt is, hogy sürgősen meg kell fürdenem, már napok óta voltunk úton, többször csaptunk össze a különféle egyenruhás katonákkal is, összefolytak a nappalok és az éjszakák, közben állandóan ugattak a géppuskák, csattogtak a géppisztolyok, vezényszavak harsantak, teherautók burrogtak, számban éreztem még a kapkodva elszívott cigaretták ízét, néhány magasabb homokdűnét magam mögött hagyva végre elértem a tengert, undorított saját illatom, besétáltam a vízbe, hullámok nyaldosták libabőrös combomat, anélkül, hogy a géppisztolyt kivettem volna a nyakamból, paskolni kezdtem hasamra, melleimre a vizet, mellbimbóim megkeményedtek a szélben, de már ezen sem tudtam csodálkozni, hiszen hangokat hallottam, s amikor félfordulatot téve jobbfelé, észrevettem egy négykézláb mászó, fekete hajú, meztelen nőt, önkéntelenül is géppisztolyommal, majd kezeimmel igyekeztem eltakarni magam s mert ez nem sikerülhetett, derékig majd nyakig merültem a tengerben. De szemérmes óvatosságom teljesen feleslegesnek tűnt, hisz a csaj nem is vett észre, nagy mellei már-már *külön* életet éltek,

mint két függetlenedő állat, arcán vigyorra torzult a mosoly, mögötte megdöbbenve fedezhettem fel egy sima arcú agársovány fiatalembert. Araszolva mászott partnernője után, hirtelen boldog vigyorral emelkedett fel, láthattam, hogy dárdája máris harcrakész, noha még nem is érte el a nőt. Mögöttük egy fényképezőgépet buzgón csatogtató idősebb, kékköpenyes férfi tűnt fel, torokhangon adott utasításokat, én mozdulni se tudtam a döbbenettől, nyakamból pillanat alatt tűnt el a géppisztoly, már nem a vízbe vacogtam, hanem négykézláb várakoztam a meleg homokban, éreztem magam mögött, partnerem, az előbbi agársovány fiatalember átható, kölniillattal keveredő savanykás, csípős izzadságszagát, tovább akartam mászni, de máris türelmetlen, nyirkos kezek markolták meg combomat; éreztem, hogy a férfi hozzámpréselődik, utolsó erőfeszítéssel kiszabadítván magam, ellökve őt ugrottam fel s a fényképezőgépet leengedő, megdöbbszent férfi arcába vigyörögva kitártam győzedelmes fehér testemet a tenger fölé emelkedő nap sugarainak; hallottam hogy mögöttem kamerák surrognak, hangokat is hallottam, s féloldalt fordulva észrevettem a homokból felemelkedő, tátottszájú partnerem mögött a kamerát kezelő fiút, de már ezzel sem törődtem, a nap felé fordultam megint, hamarosan káprázni kezdett a szemem, ekkor futni kezdtem a tengerparton, s hamarosan megláthatam a félelmetes lassúsággal vonzóuló halászhálót, amelyről (juttott az eszembe) álmodtam valamikor, a kétségbeesetten fickándozó halak kérdőjeleket formáztak, a háló szemein át s a teljesen kopasz, félszemű, egyik szemét piros kendővel átkötött, mocskos kék tengerésztrikós öregember mondhatott valamit a mellette álló kistermetű alaknak (nem tudtam megállapítani gyerek-e vagy gnóm?) mert váratlanul egy sötét viaszosvászon táská keveredett elém, megbotlottam és hasra estem a homokon, a kagylók éles szélei felsebezték hasamat és combomat, utolsó erőfeszítéssel tápászkodtam fel, ekkor futók rohantak el mellettem s ahogy tekintetemmel követtem őket, észrevettem a tornyot: hatalmas, zöldes-fekete mohával borított kövekből épített világítótorony volt, szinte imbolygott a szélben, a keletre néző ablakban egy alak kosarat húzott fölfelé, kötéllél, a torony mellett meghatározatlan körű figura állott és dobolt, a dobszó újra elkábított, félmeztelen férfi állott egy akasztófa alatt, zöld majd csukaszürke egyenruhás katonák sürgölődtek körülötte majd váratlanul pufajkás nő jelent meg, géppisztolyával hadonászva, mielőtt lelőhetett volna berohantam, szinte beestem a ten-

gerbe. Nem tudtam megállapítani, hogy az előbb még távolabb
hánykolódó halászháló hogyan fonódott körém, de tény az, hogy
belegabalyodtam, aztán fehér lett minden, hófehér...

Sepsiszentgyörgy

Bogdán László

Sejben Lajos: Ritus